

کاهش انتظارات تورمی سپرده‌گذاری در بانک را جذاب کرده است؟

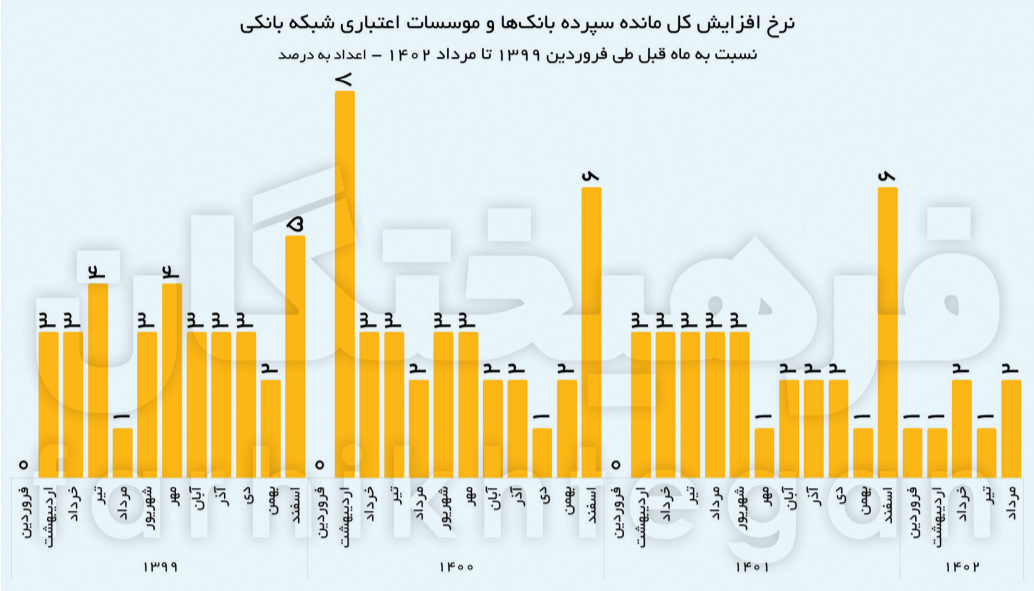
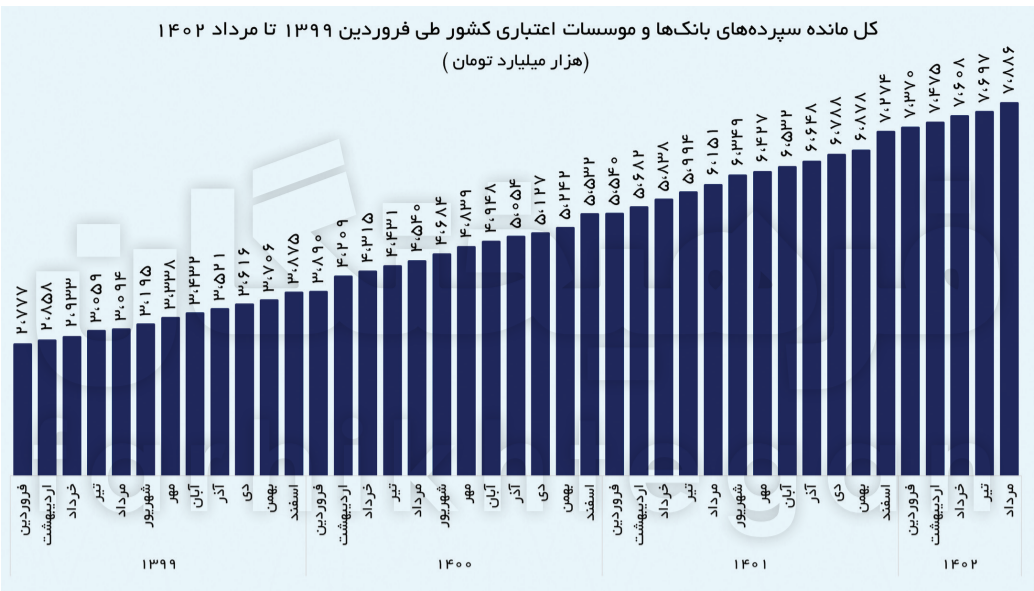
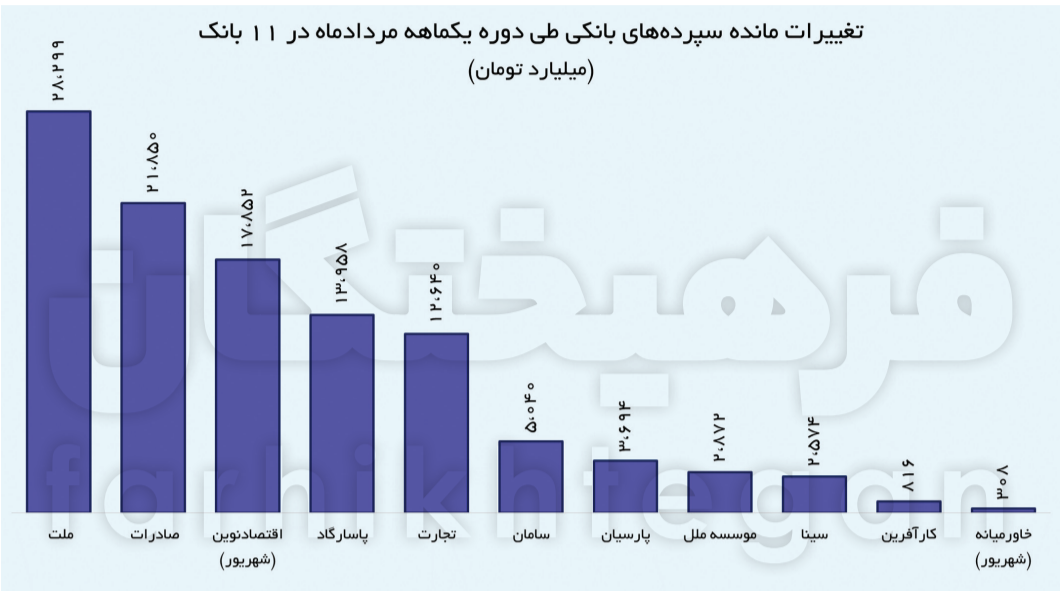
افزایش ۱۰۰۰ همتی سپرده‌های بانکی در ۶ ماه

میتیم اکبری خبرنگار

بهمن سال گذشته بود که بانک مرکزی از افزایش نرخ سود سپرده و تسهیلات شبکه بانکی خبر داد که نتیجه اعلام رسمی آن افزایش ۶ درصدی (معادل ۳۹۶ هزار میلیارد تومان) حجم سپرده‌های موجود در شبکه بانکی طی اسفندماه ۱۴۰۱ بود. این موضوع از آنجا مورد توجه است که تلاطمات اقتصادی سال گذشته که منجر به ورود نقدینگی به بازارهای مختلف اعم از ارز، خودرو و مسکن شد شوک شدیدی را به این بازارها پیش

از ظرفیت وجودی آنان وارد ساخت که اثر آن بر تمام طبقات اقتصادی ملموس شد. اما باید توجه داشت که اگرچه سیاست افزایش نرخ سود سپرده منجر به ورود منابع به شبکه بانکی شده اما وجود عملیات مولد و ارزش آفرین در استفاده از سپرده‌های جذب شده توسط شبکه بانکی مسأله‌ای است که باید به آن توجه زیادی داشت؛ چراکه در خلأ به‌کارگیری درست این منابع بانک‌ها جهت پرداخت سود سپرده‌ها چاره‌ای اضافه بر پرداخت از بانک مرکزی هستند. در کنار این موضوع که سود پرداختی به این سپرده‌ها خود شاخه‌ای از افزایش نقدینگی بوده بدون آنکه این رشد نقدینگی حاصل از رشد اقتصادی باشد.

استفاده از ابزار نرخ سود برای رونق اقتصاد

آن اشاره شد تنها یک «ابزار» در درون نقشه سیاست‌های پولی مالی کشور در ابعاد داخلی و بین‌المللی است که استفاده از آن در زمان معین و به میزان مناسب در حد خود می‌تواند عملکرد درستی داشته باشد. در ایران اما طی سال‌های گذشته شاهد بودیم که بانک مرکزی در بخشنامه‌های زیادی به بانک‌ها، اخطار عدم اعطای سود بیش از حد قانونی را داده بود؛ چراکه بانک‌ها و خصوصاً تعدادی که مبتلا به مشکلات ساختاری هستند در رقابت با سایر بانک‌ها برای جذب سپرده بیشتر وعده اعطای سود بیشتر را به مشتریان خود می‌دادند و برای پرداخت سود وعده داده شده، به اضافه پرداخت از بانک مرکزی دست می‌زدند. واضح است تداوم چنین اقدامات مخرب و ناسالمی

تعین و تغییر نرخ سود تسهیلات و سپرده‌های اعطایی توسط شبکه بانکی یکی از ابزارهایی است که با توجه به وضعیت اقتصادی کشور می‌تواند به بانک مرکزی در کنترل تصمیمات و حرکت فعالان بازارهای مختلف اقتصادی کمک کند. چنانکه تحریک یا جلوگیری از واکنش بیش از حد در میان فعالان اقتصادی از مواردی است که علاوه بر نگه داشتن حد ایمن از ورود و خروج منابع با توجه به ظرفیت نظام اقتصادی، در جلوگیری از ایجاد تنش‌های رو به بالای قیمتی نیز کمک می‌کند. البته واضح است این ابزار به خودی خود نمی‌تواند تمام انتظارات از بانک مرکزی به معنای خاص و نهاد‌های ناظر اقتصادی به معنای عام را برآورده کند، بلکه همان‌گونه که به

برای جذب سپرده بیشتر و بدون توجه به پیامدهای آن، ضمن افزایش بهای تمام شده پول در شبکه بانکی کشور، موجبات تضییع حقوق سایر ذی‌نفعان و همچنین تهدید ثبات سلامت و استحکام مالی موسسات اعتباری را فراهم می‌کند. پرداخت سود سپرده در همان ابتدای دوره به سپرده‌گذار، واریز ماهه‌های متفاوت سود بالاتر از نرخ‌های مصوب شورای پول و اعتبار در تاریخ‌های متفاوت به حساب‌های سپرده دیگر اعم از حساب‌های سپرده سرمایه‌گذاری کوتاه مدت یا به حساب‌های سپرده قرض الحسنه سپرده‌گذار علاوه بر سود معمول پرداختی، واریز سود به حساب‌های سپرده قرض الحسنه سپرده‌گذار یا مانده به‌ظاهر صفر که امکان رویت

گردش واقعی حساب سپرده مذکور صرفاً با اخذ مجوز از دفتر مرکزی بانک یا موسسه اعتباری غیربانکی امکان‌پذیر است، افتتاح حساب‌های سپرده سرمایه‌گذاری بلندمدت با عناوین طرح‌های مختلف که عملاً دارای ماهیت کوتاه‌مدت بوده و واریز و برداشت وجوه در آنها امکان‌پذیر است یا افتتاح حساب سپرده با شماره مشتری‌های متفاوت برای یک شخص حقیقی یا حقوقی از راه‌هایی است که بانک‌ها برای پرداخت سودهای غیرمتعارف (خارج از مقررات) به مشتریان استفاده می‌کنند. نتیجه این روند چنان شد که ناظر شبکه بانکی در اوایل بهمن ماه با تایید این موضوع خبر از اجرائی شدن آن داد تا سود سپرده‌ها حداکثر ۲۲٫۵ درصد و نرخ سود تسهیلات ۲۳ درصد تعیین شود.

رشد سپرده‌های شبکه بانکی بعد از افزایش نرخ سود

را به علت تاثیرپذیری از نرخ سپرده می‌دهند می‌توان تمایل ورود منابع سرگردان به شبکه بانکی را که دارندگان آن اعم از اشخاص حقیقی یا حقوقی هستند، مورد بررسی قرار داد.

رود ۱۰۰۰ همت پول به بانک‌ها پس از افزایش سود
 فارغ از ارقام سپرده که به دلایلی نظیر حجم بالا، مقدار رشد نسبت به داده‌های پیشین را نشان نمی‌دهد اما بررسی نرخ رشد سپرده می‌تواند میزان تمایل منابع به بانک‌ها را نشان دهد. در این خصوص بررسی نرخ رشد در گروه سپرده‌های موجود در شبکه بانکی نشان‌دهنده این است که این عدد در ۴۰ ماه مورد بررسی به‌طور میانگین حدود ۲٫۷ درصد بوده

بررسی داده‌های آماری از وضعیت کل مانده سپرده‌ها و تسهیلات ریالی و ارزی بانک‌ها و موسسات اعتباری از فروردین ۱۳۹۹ تا مرداد ۱۴۰۲ نشان‌دهنده این است که حجم سپرده موجود در شبکه بانکی از دوهزار و ۷۷۷ هزار میلیارد تومان در فروردین ۱۳۹۹ به هفت هزار و ۸۸۶ هزار میلیارد تومان در مرداد ۱۴۰۲ می‌رسد. البته این افزایش حجم سپرده به معنای آن نیست که این میزان به صورت مطلق افزایشی بوده یا آنکه حجم پول موجود در اقتصاد ثابت و در مقابل حجم سپرده شبکه بانکی افزایش یافته؛ چراکه حجم نقدینگی با سرعت خود در حال افزایش است (فارغ از علل افزایش یا سهم گروه‌های تشکیل‌دهنده) اما در خصوص تکانه‌های اقتصادی و مواردی از این دست که مجال بررسی داده‌ها

توجه به کیفیت در کنار کمیت رشد نقدینگی

سود سپرده‌هاست، یعنی رشد نقدینگی از محل سایر مصادیق یعنی «وام» و «سرمایه‌گذاری»، «در رفتنی» و... فقط حدود ۱۴ درصد است. «وی با اشاره به نیازمندان از منابع مالی در اقتصاد که عموماً به سوی درخواست تسهیلات از شبکه بانکی سوق داده می‌شوند دسته‌بندی هفت‌گانه‌ای ارائه می‌کند: ۱- خانوار برای مصارف، ۲- بنگاه‌های تولیدی برای سرمایه در گردش، ۳- دولت برای پوشش مخارج خود، ۴- بنگاه‌های تولیدی و خانوارها برای مبادلات در بازارهای دارایی مثل خرید خودرو، مسکن و... به جهت مصرف واقعی،

اما در هیاهوی اظهارنظرهای مختلف در خصوص افزایش یا کاهش نرخ بهره و ابزارهای موفقیت آن، یکی از نکاتی که باید بدان توجه داشت که اتفاقاً قسمت مهم و کمتر مورد مناقشه ماجرا بوده که بخش نخست آن رشد نقدینگی از محل سود سپرده‌هاست که کیفیت رشد نقدینگی است. در این زمینه عباس دادجوی توکلی با توجه به اجرای سیاست کنترل ترانزاکشن توسط بانک مرکزی معتقد است: نرخ رشد نقدینگی به شدت کاهش یافته و سیاست کنترل ترانزاکشن بالاتر از افسار این نقدینگی را یکدست. اما به نظر وقتی «نیمی» از رشد نقدینگی از محل

جذب سپرده به قیمت فعالیت مولد ارزش دارد

میان این دو کمیت برای اقتصاد مفید است، از سویی دیگر بسیاری از افرادی که سپرده‌های خود را در بانک‌ها به امانت می‌گذارند از آنجا که خود توانایی یا فرصت فعالیت اقتصادی را ندارند انتظار فعالیت مفید و تولیدی را از بانک دارند و در صورتی که بانک فعالیت سودآورانه داشته یا تسهیلات اعطایی در محل‌های غیر ضروری یا غیرسوددهی وارد شود منجر به حبس منابع مالی سپرده‌گذاران شده و بانک مذکور ناچار به اضافه برداشت از بانک مرکزی می‌شود.

جاذبه و دافعه استان‌ها برای سپرده و تسهیلات
 همچنین نگاهی به آمار سپرده و تسهیلات موجود در شبکه بانکی براساس سهم استان نشان‌دهنده آن است که تا پایان مرداد ۱۳۹۲ بیشترین میزان سپرده در میان استان‌های کشور به استان تهران تعلق داشته که با مانده چهار هزار و ۲۹۱ هزار میلیارد تومانی در رتبه اول قرار داشته و کمترین میزان نیز به استان کهگیلویه و بویراحمد با ۲۳ هزار میلیارد تومان رسیده است. این میزان در گروه تسهیلات نیز به این شکل است که بیشترین تسهیلات اعطایی مربوط به استان تهران با سه هزار و ۶۲۲ هزار میلیارد تومان و کمترین میزان مجدداً در کهگیلویه و بویراحمد با ۲۴ هزار میلیارد تومان اعطا شده است. البته باید توجه داشت این

اختلاف به دلیل قرار داشتن دفاتر بسیاری از صنایع و کارخانجات در تهران و سایر استان‌هایی که پس از آن در رتبه‌های بعدی قرار دارند بوده اما می‌توان از نقطه نظر سیاست‌گذاری صنعتی و آمایش سرزمینی نیز به این موضوع نقد داشت که به دلیل تمرکزگرایی به یادگار مانده از دهه‌ها قبل، استان‌هایی که حتی دارای ظرفیت هستند به علت دوری جغرافیایی از مرکز سهم پرورش استعداد و ظرفیت اندکی دارند. البته این نکته یکی از جنبه‌های قابل توجهی است اما قسمتی از تمرکز سپرده و تسهیلات به تهران و سایر استان‌های نزدیک به مرکزیت سیاسی به حضور دفاتر اصلی شرکت‌هایی در تهران برمی‌گردد که محل اصلی آن شرکت در استان‌های دیگر قرار دارد و نیاز است تا با فراهم آوردن زمینه‌های مختلفی از مشورت تا سایر ابزارهای ایجابی، حضور ستاد و دفتر اصلی شرکت‌ها در سایت اصلی نیز مورد توجه قرار گیرد. موضوعی که برای مثال در گفت‌وگوی «فرهیختگان» با مدیرعامل اسبق شستا، وی به این موضوع به عنوان یکی از راهبردهای افزایش بهره‌وری این هلدینگ چندرشته‌ای اشاره و با ذکر مثالی به تشریح این موضوع پرداخت: «در زیرمجموعه شستا شرکتی وجود داشت که دفتر مرکزی آن در بهترین نقاط شمال شهر تهران ۱۰۰ میلیارد تومان ارزش داشت، درحالی‌که سود همین شرکت سالانه حدود پنج تا ۱۰ میلیارد تومان بود، در همین راستا یکی از

اقداماتی که انجام دادیم، انتقال دفتر مرکزی شرکت با بود و دفتر مرکزی ۲۷ شرکت از تهران به محل کارخانه انتقال یافتند. اقدام دیگر، ادغام دفاتر برخی شرکت‌ها و ادغام دفاتر شرکت‌هایی که در زنجیره ارزش هم بودند نیز در دستور کار قرار گرفت و نهایی شد. در بخش مولدسازی دارایی‌ها مهم‌ترین اقدام ما این بود که اقدام به شناسایی اموال مازاد کردیم و املاک مازاد همه شرکت‌ها مشخص و همه اموال آماده مزایده شدند و به شرکت‌ها اعلام کردیم هر شرکتی دارایی مازاد را مولد کند، آن دارایی صرف افزایش سرمایه همان شرکت خواهد شد، ضمن آنکه مدیرعامل اختیار دارد مبالغ مذکور را صرف پروژه‌های توسعه‌ای کند.» از این رو اولاً موضوع حضور دفاتر مرکزی و تشکیلات اصلی شرکت‌هایی که سایت‌های خارج از پایتخت دارند نه تنها نشدنی نیست، بلکه با داشتن راهبرد مشخص و اصولی (نظیر اقدام شستا در تزریق منابع مالی حاصل از فروش و واگذاری دفاتر تهران و املاک مازاد به طرح‌های توسعه‌ای خود شرکت به جای وام گرفتن) می‌تواند به افزایش بهره‌وری مجموعه‌های اقتصادی و حتی غیراقتصادی خصوصاً در بخش دولتی و نیمه‌دولتی کمک کند؛ چراکه با تحرك و پیشگامی بخش دولتی در این موضوع علاوه بر تشویق سایر مجموعه‌های خصوصی به ایجاد زیرساخت‌های مشابه که در تهران حضور دارند در سایر مناطق کشور نیز کمک می‌شود.

۵- بنگاه‌های تولیدی و خانوارها برای مبادلات در بازارهای دارایی مثل خرید خودرو، مسکن و... به جهت سفته‌بازی، ۶- اشخاص مرتبط با بانک‌ها و خود بانک‌ها برای مبادلات در بازارهای دارایی به جهت سفته‌بازی و ۷- اشخاص مرتبط با بانک‌ها و خود بانک‌ها برای احیانا فعالیت‌های تولیدی، گروه‌هایی هستند که براساس نیاز خود در اقتصاد به منابع مالی و به زبان ساده به پول نیاز دارند. «وی پس از اشاره به این دسته بندی و محل نیاز مصارف به سیاست کنترل مقرراتی ترانزاکشن بانک‌ها که توسط بانک مرکزی اجرائی شده اشاره دارد و گوشزد

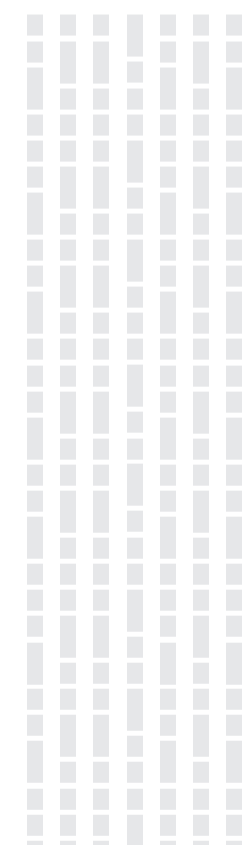
می‌کند: «باید توجه داشت سیاست کنترل «مقداری» هم اکنون قراض است رشد نقدینگی را کنترل کند که بسیار خوب است اما کدام یک از این هفت دسته را قرار است تأمین مالی کند و کدام یک را از گرفتن وام محروم کنیم؟ این همان بخشی است که مغفول بوده؛ یعنی توجه به «کیفیت نقدینگی» در کنار «کمیت» آن. قاعده تمام تلاش سیاست کنترل مقداری، باید محدود کردن دسته پنج و شش و منبسط کردن دسته سه باشد و در این مسیر باید صرفاً به CPI متمرکز نشد و از PPI با بازار دارایی‌ها هم استفاده کرد.»

چهارشنبه ۵ مهر ۱۴۰۲

شماره ۳۹۶۷

WWW.FDN.IR

FARHUKHTEGANDAILY

- مدیرمسئول:
- محمد امین ایمانجانی
- سردبیر:
- مسعود فروغی
- تلفن و فکس:
- ۰۲۱) ۶۲۹۹۹۴۹۵
- کد پستی:
- ۱۱۳۵۳۳۳۸۱۶
- چاپ:
- چاپخانه دانشگاه آزاد اسلامی
 - خیابان حافظ پایین تراز جمهوری
 - روبه‌روی ساختمان بورس
 - ساختمان فرهیختگان، طبقه سوم